

34. Liikennelaitos¹⁾

Liikennelaitoksen lautakunta

Lautakunnan kokoonpano, kokoukset ym. Lautakunnan kokoonpano v. 1963 oli seuraava:

Londen, Carl-Gustaf	dipl.ins.	puheenjohtaja
Kalliala, Henrik	dipl.ins.	varapuheenjohtaja
Gestrin, Kristian	varat.	jäsen
Ilveskorpi, Martti	fil.maist.	»
Korvenheimo, Jorma	ev.luutn.	»
Nieminen, Martti	toimitt.	»
Päivinen, Otto	konetarkast.	»
Valpas, Olavi	kontt.hoit.	»
Virtanen, Kalle	puuseppä	»
Krogius, Hjalmar	teollisuustointa johtava apul.kaup.joht.	(kaupunginhallituksen edustaja)

Lautakunnan sihteerinä toimi liikennelaitoksen asiamies Orvo Koskinen.

Lautakunnan kokousten lukumäärä oli vuoden kuluessa 21 ja pöytäkirjojen pykäläluku 478. Lautakunnalle esitettyjen kirjeiden lukumäärä oli 548, lähetettyjen kirjeiden 139 ja lautakunnan pöytäkirjanotteiden 923.

Päätökset. Lautakunnan tärkeimmistä päätöksistä mainittakoon mm.: Puotilan varikkorakennusten ja Ruskeasuon alueelle rakennettavan pääkonttorin luonnospiirustusten tilaaminen Arkkitehtuuritoimisto Osmo Solansuu Kommandiitti-yhtiöltä, asiaa koskevien sopimusluonnosten (22.2. 103 §) ja em. varikkorakennusten luonnospiirustusten hyväksyminen (18.10. 357 §); Laajasaloon rakennettavan, n. 8 000 m³ käsittävää liikennelaitoksen dieselöljysäiliötä varten tarvittavan laiturin ja öljyjohdon käyttöä sekä säiliön hoitamista ja käyttöä koskevien sopimusten hyväksyminen (4.6. 248 §); raitiovaunukuljettajaoppilaiden päivärahan suuruuden määrääminen (20.9. 343 §) sekä neljänkymmenen S-tyyppisen linja-auton alustan ja korin (4.6. 244 §) ja kolmen 12 m:n pituisen koelinja-auton (29.11. 424 §) hankkiminen.

Esitykset. Lautakunnan kaupunginhallitukselle tekemiin esityksiin sisältyivät mm. seuraavat asiat: öljysäiliön rakentamiseen tarvittavan alueen luovuttaminen liikennelaitokselle Laajasalosta (18.1. 45 §) sekä ko. alueen yleissuunnitelman ja

¹⁾ Kertomukseen kuuluvat tilastotaulukot, joita ei ole otettu tähän teokseen, on julkaistu Helsingin kaupungin tilastollisessa vuosikirjassa ja liikennelaitoksen toimintakertomuksen eripainoksessa.

öljysäiliön piirustusten hyväksyminen (23.8. 291 §); varikkoalueiden varaaminen laitokselle Salmisaaresta (22.3. 148 §) sekä Puotilasta (3.5. 202 §); Vartiokylästä varatun autovarikkoalueen siirtäminen laitoksen hallintaan sekä asuntotontin varaaminen em. varikon henkilökuntaa varten (18.10. 358, 359 §); väestönsuojan rakentaminen Vallilan hallialuetta varten (22.3. 147 §); hyvityksen suorittaminen liikennelaitoksen kuukausi- ja yleislippujen haltijoille liikenneseisauksen ajalta (8.2. 73 §); liikennehenkilökuntaan kuuluvien tilapäisten viranhaltijoiden eroamisen aiheuttamat toimenpiteet (8.2. 77 §); liikennelaitoksen tariffien korottaminen (6.9. 328 §); 70 diesel-linja-auton tilaaminen laitokselle (22.2. 101 §); eräiden uusien autolinjojen perustaminen (17.5. 224 §, 20.12. 469 §) sekä raitiovaunusäännön 8 §:n määräysten voimaanastumisajankohdan määrääminen (23.8. 289 §).

Lausunnot. Kaupunginhallitukselle antamissaan lausunnoissa lautakunta puolsi Jätkäsaaren liikenteen järjestämistä (1.4. 5 §); liikennelaitoksen autolinjan n:o 29 reitin sekä eräiden yksityisten liikennöimien autolinjojen reittien muuttamista ym. (18.1. 36 §, 22.3. 142 §, 17.5. 221 §); Helsingin kaupungin julkisen liikenteen yhteistyöelimen esityksiä uusien tariffimääräysten sekä invalideille ja koululaisille myytävien alennuslippujen hintojen hyväksymisestä sekä vapaalippujen myöntämisestä invalideille samoin kuin em. järjestelyiden edellyttämien sopimusten tekemistä kaupungin, rautatiehallituksen ja Linja-autoliiton kesken (7.6. 257, 258 §) sekä kiinteistölautakunnan esitystä Hämeentien sillan järjestelyistä ja siihen liittyvistä muista järjestelyistä Kumpulan radan kohdalla (22.2. 95 §).

Lautakunnan kurinpitajaostoon kuuluivat puheenjohtajana lautakunnan puheenjohtaja Londen, varamiehenään varapuheenjohtaja Kalliala, sekä jäsenenä lautakunnan jäsen Valpas, varamiehenään lautakunnan jäsen Virtanen, liikennejoht. Teuvo Riittinen, varamiehenään talousjoht. Niilo Koskinen 31.3. saakka ja 1.4. alkaen talousjohtajan viransijainen Unto Valtanen, asiamies Orvo Koskinen ja hänen varamiehenään apul.asiamies Reijo Isotalo. Sihteerinä toimi apul.asiamies Isotalo, varamiehenään lainop.apul. Reino Juntunen. Jaostolla oli 17 kokousta. Pöytäkirjojen pykäläluku oli 278 ja pöytäkirjanotteiden 1 261. Jaosto määräsi kertomusvuonna 214 kurinpitorangeaistusta, joista 77 oli varoituksia ja 137 virantoimituksesta pidätyksiä.

Liikennelaitos

Katsaus vuoden tapahtumiin. Poikkeuksellinen ilmiö oli kertomusvuonna matkustajamäärän pieneneminen. Tämä johtui ensi kädessä vuoden alkupuolella (21.1.—22.2.) sattuneesta liikenneseisauksesta, jonka aikana matkustajat tottuivat suoriutumaan lyhyehköistä matkoistaan jalkaisin. Lisäksi vaikutti matkustajien vähenemiseen tuntuvasti yksityisautokannan valtava lisääntyminen.

Kalustoa kehitettiin edelleen ajanmukaisempaan suuntaan. Niinpä Lauttasaa- ren liikennettä varten hankittiin 40 kevytrakenteista, ilmajousituksella varustettua linja-autoa. Laitoksen diesel-linja-autokalusto ylitti heinäkuussa 500 auton määrän. Kokeilumielessä asennettiin radiopuhelimet syysliikenteen alkaessa paitsi palvelu- autoihin myöskin yhteen linja-autoon ja raitiovaunuun.

Liikennehenkilökuntaa palkattiin ensimmäisen kerran työsopimussuhteeseen. Toimenpiteen tarkoituksena oli helpottaa henkilökunnan joustavaa mukauttamista kulloinkin esiintyvään liikennetarpeeseen.

Erittäin merkittävä tapahtuma julkisen liikenteen historiassa oli kaupunginval- tuuston 27.11. hyväksymä yhteistariffi, jonka toteuttaminen jäi v:n 1964 puolelle.

Alussa mainitusta liikenneseisauksesta ja sitä seuranneesta matkustajakadosta sekä vuoden alussa tapahtuneesta palkkojen tasokorotuksesta johtuen muodostui laitoksen taloudellinen tulos huomattavan epäedulliseksi, nimenomaan kun matka- lippujen hinnat säilyivät muuttumattomina eikä laitos näin ollen saanut kasvaneita menoja vastaavia lisätuloja.

Henkilökunta. Laitoksen henkilökunta väheni edellisestä vuodesta 22 henkilöllä ja oli kertomusvuoden lopussa 4 015 henkilöä seuraavasti ryhmitettynä:

1. Henkilökunta

Osastot	Virkasuhde				Työ- sopimus- suhde		Yhteensä			Erotus v:een 1962 verraten
	Vak.		Tp.		M	N	M	N	Yht.	
	M	N	M	N						
Johtajat	2	—	1	—	1	—	4	—	4	—
Kansliaosasto.....	1	—	2	4	—	—	3	4	7	— 2
Järjestelyosasto	—	—	5	2	6	6	11	8	19	— 12
Sosiaali- ja tiedotus- osasto	1	—	—	1	—	—	1	1	2	—
Laskentaosasto	—	—	1	2	—	1	1	3	4	—
Taloulosasto	—	—	29	38	—	—	29	38	67	— 23
Hankintaosasto	1	—	10	12	38	15	49	27	76	— 5
Autoliikenneosasto	—	—	893	805	7	37	900	842	1 742	+ 37
Raitioliikenneosasto ...	1	—	487	483	—	4	488	487	975	+ 4
Liikennesuunnittelu- osasto	1	—	2	1	3	3	6	4	10	— 6
Autokorjaamo-osasto .	1	—	16	2	457	40	474	42	516	+ 1
Raitiovaunukorjaamo- osasto	1	—	21	2	301	65	323	67	390	— 14
Rataosasto	—	—	17	1	163	4	180	5	185	— 8
Tekn. suun. osasto	—	—	4	1	11	2	15	3	18	+ 6
Koko henkilökunta	9	—	1 488	1 354	987	177	2 484	1 531	4 015	— 22

Laitoksen palvelukseen otettiin kertomusvuoden aikana 232 henkilöä. Palveluk- sesta erosi 254 henkilöä, joista 116 siirtyi eläkkeelle. Eläkettä saavia oli kaikkiaan vuoden lopussa 1 035 (ed. v. 967) henkilöä.

Organisaatio

I. Välittömästi toimitusjohtajan alaiset osastot

Kansliaosasto huolehti varsinaisista kansliatehtävistä sekä lainopillisten asioiden hoitamisesta ja niitä koskevien tietojen ja neuvojen antamisesta. Tehtäviin kuului myös mm. esiintymiset tuomioistuimissa ja muu huolehtiminen oikeudenkäyntiasioista sekä korvausasiain ja eläke- ja ikälisäasioitten hoitaminen.

Järjestelyosasto suoritti liikennelaitoksen rationalisoimistutkimuksia sekä yleistä järjestelyä koskevia selvitys-, suunnittelu- ja tutkimustehtäviä.

Tärkeimmät tutkimusaiheet olivat: laitoksen raportti- ja tilastojärjestelmän sekä lomaketoiminnan suunnittelu ja kehittäminen; kansliaosaston diaarijärjestelmän tutkiminen ja uudistaminen sekä palkkaosaston koneelliseen palkanlaskentaan liittyvät toiminnot. Lisäksi tutkittiin tietokoneiden soveltamista km-laskentaan, jonka tuloksena koneellinen autoliikenteen km-laskenta aloitettiin 1.11. rinnan manuaalisen laskennan kanssa, suoritettiin laitoksen liikkuvan kaluston ja liikennehenkilökunnan käytön valvontaa ja jatkettiin varastotarvikkeiden kooditus- ja standardisointityötä entisen ohjelman mukaisesti.

Kustannuslaskentajärjestelmää kehitettäessä käytettiin hyväksi automaattisen tietojenkäsittelyn tarjoamia mahdollisuuksia. Tavoitteena oli kustannuslaskentaa palvelevien tietojen jatkuva saaminen, niiden suunnittelu ja kehittyminen.

Liikenneosastoilla suoritettut tutkimukset kohdistuivat ensisijassa liikenneosastojen organisaation kehittämiseen sekä liikennehenkilökunnan työvuorojen suunnitteluun.

Sosiaali- ja tiedotusosasto huolehti henkilökunnan sosiaaliasioista ja laitoksen tiedotustoiminnasta.

Sosiaali- ja henkilösuhdeasioissa opastettiin henkilökuntaa ja sen asuntotilannetta pyrittiin helpottamaan yhteistoimin kaupungin ao. viranomaisten kanssa. Henkilökunnan asunto-osakeyhtiötä varten saatiin varatuksi tontti Oulunkylän kaupunginosasta sekä osallistuttiin rakennusyhtiön suunnitteluun ja lainoituksen järjestelyyn.

Osaston päällikkö toimi laitoksen koulutusasiamiehenä osallistuen mm. opetustoimintaan kursseilla.

Kaupungin järjestämiin erilaisiin kursseihin sekä näiden erikoisalojen opintotoimintaan laitoksen henkilöstö osallistui runsaslukuisesti. Tämän lisäksi laitoksen eri osastot huolehtivat omasta koulutustarpeestaan.

Harrastustoiminta jatkui voimakkaana erityisesti urheilun, mieskuoron ja shakkipelin osalta.

Tiedotustoiminta kohdistui sekä henkilökuntaan että matkustavaan yleisöön. Sisäinen tiedotustoiminta suoritettiin kiertokirjeiden, puhuttelujen sekä henkilökuntalehden avulla. Matkustajien tiedusteluihin vastattiin puhelimitse ja kirjein. Uutistapahtumat sekä lautakunnan päätökset tiedotettiin yleisölle lehdistön välityksellä. Yleisön lehdissä esittämiin asiallisiin kirjoituksiin vastattiin. Laitoksen toimintaa esitettiin myös 20 min. kestävässä opetuselokuvana pääkaupungin teattereissa.

II. Talousjohtajan alaiset osastot

Laitoksen talouden parantamiseen kiinnitettiin jatkuvasti erityistä huomiota. Kun kaupunginvaltuuston päätöksen mukainen laitoksen pääomalle laskettava 6 %:n korko jätetään huomioon ottamatta, oli vuoden taloudellinen tulos 8 388 676.02 mk vajausta. Tämä aiheutui suurelta osalta liikenneseisauksen aiheuttamasta tulojen menetyksestä.

Tulojen ja menojen jakaantuminen käy ilmi laitoksen tilinpäätöksestä ja taulukosta n:o 2 sekä eripainoksen liitteestä sivulla 15.

Laskentaosasto huolehti laitoksen kustannuslaskennasta ja tilinpidosta. Osaston toiminta jakaantui organisaation tässä vaiheessa eri osastoille.

Talousoosaston tehtävänä oli laitoksen kassatehtävien, huoltokonttorin, lipputoimiston ja löytötavaratoimiston hoitaminen sekä kiinteistöjen hoito.

Henkilökunnan huoltokonttorin jäsenmäärä oli vuoden päättyessä 2 868. Huoltokonttorin tilien kokonaissaldo vuodenvaihteessa oli 696 827.77 mk. Lainoja myönnettiin kaikkiaan 2 073 kpl, yhteismäärältään 679 520 mk.

Poliiklinikalla kävi vuoden aikana kaikkiaan 18 684 potilasta, sairaanhoitajat suorittivat 148 kotikäyntiä ja pienoisoröntgenissä kuvattiin 4 080 henkilöä, jolloin uusia tuberkuloositapauksia todettiin 5. Sairaanhoitajat pitivät 3 ensiapuopetustilaisuutta rahastajakursseilla. Tarkastuskäyntejä suoritettiin halleilla ja tarkastus- asemilla 33 ja kenttäensiapua varten jaettiin 2 978 ensiapupakkausta. Kuukauden korkein kävijämäärä, 2 009 henkilöä, saavutettiin lokakuussa. Eniten työstä poissa- olleita oli tammikuussa, nim. 284 henkilöä.

Löytötavaratoimistoon talteenotettujen esineiden lukumäärä oli vuoden lopussa 10 542, joista voitiin toimittaa omistajilleen takaisin 3 167 esinettä.

Matkalippujen hinnat ja kelpoisuusmääräykset pysyivät ennallaan koko vuoden.

Tulostase joulukuun 31 päivänä 1963

M e n o t:

<i>Hallinto:</i>	mk	mk
Yleiset hallintomenot	143 601.97	
Yhteiset osastot	1 924 041.93	
Tarverahat	118 213.65	
Huoneistomenot	40 219.62	2 226 077.17

Raitioliikenne:

Liikennehenkilökunnan palkat	7 541 735.13	
Käyttövoima	1 618 497.46	
Radat ja ajojohdot	1 477 829.03	
Vaunuston korjaukset ja huolto	3 473 635.56	
Käyttörakennukset	477 147.15	
Käyttöomaisuuden poistot	2 214 114.27	16 802 958.60

<i>Linja-autoliikenne:</i>	mk	mk
Liikennehenkilökunnan palkat	11 941 122.52	
Poltto- ja voiteluaineet	1 432 866.64	
Autoverot ja -vakuutukset	2 494 387.88	
Vaunuston korjaukset ja huolto	6 765 809.54	
Käyttörakennukset	719 296.45	
Ulkopuolisten suorittamat ajot	864 144.50	
Käyttöomaisuuden poistot	3 439 565.35	27 657 198.82

Johdinautoliikenne:

Liikennehenkilökunnan palkat	695 719.10	
Käyttövoima	146 897.24	
Autoverot ja -vakuutukset	62 331.42	
Ajojohdot	25 557.02	
Vaunuston korjaukset ja huolto	290 118.32	
Käyttörakennukset	31 868.96	
Käyttöomaisuuden poistot	96 940.00	1 349 432.06

Laivaliikenne:

Palkat	82457.06	
Muut menot	36 623.84	
Käyttöomaisuuden poistot	12 800.00	131 880.90

Asuntokiinteistöt:

Palkat	20 024.02	
Muut menot	111 638.15	
Käyttöomaisuuden poistot	36 070.41	167 732.58

Yhteiset sekalaismenot:

Vuokrat	27 716.40	
Vakuutukset	405 656.31	
Korot	582 354.52	
Työkalujen ja kaluston hankinta	119 766.30	
Työntekijäin ja viranhaltijain erinäiset edut:		
Eläkkeet	4 385 963.50	
Kansaneläke- ja lapsilisämaksut	1 564 661.86	
Muut edut	141 953.38	
Hallintorakennukset	63 124.62	
Sekalaiset liikennemenot	1 012 775.56	
Käyttöomaisuuden poistot	453 892.80	8 757 865.25

57 093 139.44

34. Liikennelaitos

Tulot:	mk	mk
<i>Raitoliikenne</i>		13 518 651.24
<i>Linja-autoliikenne</i>		19 392 658.50
<i>Johdinautoliikenne</i>		1 594 285.00
<i>Laivaliikenne</i>		172 690.14
<i>Asuntokiinteistöt</i>		203 506.93
<i>Sekalaiset tulot:</i>		
Kuukausiliput	6 056 513.80	
Koulu- ja invalidiliput	1 452 847.20	
Muut liput	1 365 994.35	
Kaupungin alennuslippuavustus	4 194 295.40	
Muut sekalaiset tulot	753 020.86	13 822 671.61
<i>Tilivuoden tappio</i>		8 388 676.02
		<u>57 093 139.44</u>

Omakustannuseriaatteiden mukaan, jolloin käyttöomaisuuden korko laitokseen sijoitetulle pääomalle on laskettu 6 %:n mukaan, olisi laitoksen tulos tappiota 13 230 169.44 mk.

Omaisuuustase joulukuun 31 päivänä 1963

Vastaavaa:	mk	mk
<i>Kassavarat</i>	126 721.01	
<i>Velalliset</i>	273 408.57	400 129.58
<i>Varastot</i>		3 822 580.98
<i>Ennakkomenot</i>		6 835.60
<i>Nostamattomat määrärahat</i>		2 208 941.82
<i>Keskeneräiset uudishankinnat</i>		42 637.82
<i>Käyttöomaisuus:</i>		
Liikennekiinteistöt	28 514 939.93	
Asuntokiinteistöt	1 391 649.92	
Radat ja ajojohdot	7 650 600.62	
Raitiovaunusto	22 682 994.46	
Linja-autovaunusto	19 107 683.58	
Johdinvaunusto	205 110.00	
Johdinautojen ajojohdot	105 748.53	
Henkilö- ja pakettiautot	51 890.89	
Lautta	64 590.00	

	mk	mk
Kalusto	1 122 521.11	
Puhelinosuudet	127 300.00	81 025 029.04
<i>Tilivuoden tappio</i>		8 388 676.02
		<u>95 894 830.86</u>

V a s t a t t a v a a :

<i>Velkojat</i>		2 947 365.83
<i>Ennakkotulot</i>		1 195.67
<i>Konttokuranttivelka kaupungille</i>		9 712 298.50

Siirtyneet määrärahat:

Vapaina siirtyneet määrärahat	2 177 451.82	
Sidottuina siirtyneet määrärahat	31 490.00	2 208 941.82
<i>Pääomavelka kaupungille</i>		81 025 029.04
		<u>95 894 830.86</u>

Hankintaosasto. Jokapäiväisten tarvike- ja kalustonhankintojen sekä erilaisten työtilausten ohella muodostivat uusien vaunujen hankinnat arvoltaan huomattavimmat hankintaerät. Sopimukset tehtiin 40 linja-auton alustan ja korin hankinnoista. Edellisenä vuonna tehtyjen hankintasopimusten mukaisesti toimitettiin 50 linja-auton alustaa kertomusvuonna ja ensimmäisen vuosipuoliskon aikana otettiin vastaan 70 vaunua täysin valmiina koreineen.

Yhteistoiminnassa teknillisen johdon ja suunnittelun kanssa valmisteltiin uudentyyppisten, entistä suurikokoisempien kaupunkilinja-autojen hankkimista osaksi kotimaasta, osaksi Länsi-Saksasta. Sopimusten teko näistä siirtyi v:n 1964 puolelle.

Muuta kuljetuskalustoa hankittiin Ruhan autohuoltoon, raitiovaunujen huoltoon Vallilaan sekä rataosastolle.

Liikennehenkilökunnan siirtymistä uudenmallisten virkapukujen käyttöön jatkettiin jakamalla kevätkautena toiselle rahastajaryhmälle uudet virkapuvut. Ohjelman mukaan saa kuljettajien ensimmäinen ryhmä ko. puvut v:n 1964 kevätkautena.

Varastokirjanpidosta annettiin eräitä osia kaupungin tietojenkäsittelykeskukseen koneellisesti hoidettavaksi. Muuten jatkui varastotavarain kooditustyö aikaisempaan tapaan, mutta siihen liittyi läheisesti teknillisen suunnitteluosaston alaisena toimiva standardisoimiselin.

Varastojen toiminta oli vilkasta, sillä liikenneseisauksesta huolimatta oli luovutetun tavaran arvo n. 6 250 000 (ed. v. n. 6 500 000) mk. Varaston arvo vuoden lopussa oli edelleen entisestään alentunut ollen n. 3 810 400 (n. 4 023 000) mk. Kaupinta-varastojärjestelmässä ei tapahtunut muutoksia.

Osaston toimesta hoidettiin kertomusvuoden aikana käytöstä poistettujen linja-autojen ja raitiovaunujen sekä muun poistetun tavaran myynnit.

2. Liikennelaitoksen kantaomaisuuden muutokset v. 1963

	Arvo 1. 1. 1963 mk	Lisäykset			Vähennykset		Arvo 31. 12. 1963 mk
		Talousarvion pääomamäärärahalla hankittu, mk	Keskeneräisistä uudishankinnoista siirretty mk	Muut lisäykset mk	Poistot mk	Muut vähennykset mk	
Liikennekiinteistöt ...	28 204 896.49	257 718.65	158 768.83 ¹⁾	751 129.51	857 073.55 ⁵⁾	500.00	28 514 939.9
Asuntokiinteistöt ...	1 374 243.41	42 926.65	10 550.27	—	36 070.41	—	1 391 649.9
Radat ja ajojohdot ...	7 944 633.72	—	332 578.62	—	626 611.72	—	7 650 600.0
Raitiovaunusto.....	24 013 760.96	38 014.53	53 897.33 ²⁾	15 633.00	1 380 725.15 ⁶⁾	57 586.21	22 682 994.4
Linja-autovaunusto.	16 777 116.19	4 989 736.09	337 965.21 ³⁾	51 220.00	3 017 600.21 ⁷⁾	30 754.00	19 107 683.5
Johdinvaunusto	283 680.00	—	—	—	78 570.00	—	205 110.0
Ajojohdot, johdin- autot.....	110 790.00	4 998.53	—	—	10 040.00	—	105 748.5
Henkilö-, radio- ja varastojen autot ...	55 755.72	17 832.36	828.53 ⁴⁾	6 156.21	12 782.93 ⁸⁾	15 899.00	51 890.8
Lautta.....	47 390.00	—	30 000.00	—	12 800.00	—	64 590.0
Kalusto.....	1 751 990.49	18 869.05	107 892.85	—	221 108.86 ⁹⁾	535 122.42	1 122 521.1
Puhelinosuudet.....	127 300.00	—	—	—	—	—	127 300.0
	80 691 557.28	5 370 095.86	1 032 481.64	824 138.72	6 253 382.83	639 861.63	81 025 029.0

Liikennelaitoksen kantaomaisuuteen siirrettiin eräitä keskeneräisiä uudishankintoja, joiden arvo oli 1 032 481.64 mk. Näiden hankintojen suorittamiseen käytettiin vapaita määrärahoja 882 840.98 mk ja sidottuja määrärahoja 149 640.66 mk.

¹⁾ Vallilan hallien vuokrattujen tilojen kunnostaminen 216 007.09 mk, siirto kaluston (Ruhan) ryhmästä liikennekiinteistöjen ryhmään 535 122.42 mk, yhteensä 751 129.51 mk. — ²⁾ Kuuden pakettiauton siirto linja-autovaunuston sekä henkilö- ja pakettiautojen ryhmistä raitiovaunuston ryhmään 15 633 mk. — ³⁾ Pelastusauton siirto raitiovaunuston ryhmästä linja-autovaunuston ryhmään 51 220 mk. — ⁴⁾ Neljän pakettiauton siirto raitiovaunuston ryhmästä henkilö- ja pakettiautojen ryhmään 6 156.21 mk. — ⁵⁾ Kolmen liikennekioskin myynti (kaksi Ruskeasuolta, yksi Rautatientorilta) 500 mk. — ⁶⁾ Pelastusauton, 51 220 mk, ja neljän pakettiauton, 6 156.21 mk, siirto raitiovaunuston ryhmästä henkilö- ja pakettiautojen ryhmään sekä pakettiauton myynti 210 mk, yhteensä 57 586.21 mk. — ⁷⁾ Neljäkymmenen linja-auton ja yhden pakettiauton myynti 30 740 mk sekä yhden pakettiauton siirto linja-autovaunuston ryhmästä raitiovaunuston ryhmään 14 mk, yhteensä 30 754 mk. — ⁸⁾ Viiden pakettiauton siirto henkilö- ja pakettiautojen ryhmästä raitiovaunuston ryhmään 15 619 mk sekä kahden pakettiauton myynti 280 mk, yhteensä 15 899 mk. — ⁹⁾ Siirto kaluston (Ruhan) ryhmästä liikennekiinteistöjen ryhmään 535 122.42 mk.

III. Liikennejohtajan alaiset osastot

Linjaverkostossa suoritettiin eräitä muutoksia taloudellisen tuloksen sekä yleisöpalvelun parantamiseksi. Uutena alueena tuli 1. 9. Puotinharju linjaverkoston piiriin. Eräiden tungosaikavuorojen lähdöt siirrettiin Rautatientorilta Hakaniementorille 18. 11. alkaen.

Liikennehenkilökunnan koulutusta jatkettiin tarpeen mukaan sekä perus- että jatkokoulutuksena. Viimeksi mainittuun vaikutti osaltaan voimaan tullut raitiovaunusääntö.

Autoliikenneosasto. Vuoden aikana tehtiin seuraavat linjamuutokset:

7. 4. muutettiin linjan 25 reitti Lapinmäentieltä alkaen suoraan Vihdintietä pitkin Vanhalle Nurmijärventielle; linjan 26 reittiä jatkettiin Vanhaa Nurmijärventietä Riihipellontielle sekä linja 29 siirrettiin reitille Vihdintie—Pitäjänmäentie—Kaupintie.

1. 9. aloitettiin autolinja 44, Rautatientori—Puotinharju.

21. 12. linjan 42 reittiä jatkettiin Puotilassa Rusthollarintiellä noin 300 m.

Vuoden alussa oli arkipäivisin tungosaikana liikenteessä 342 diesel- ja 17 johdinautoa, kesällä 250 diesel- ja 8 johdinautoa, vuoden lopussa 357 diesel- ja 17 johdinautoa.

Yksityisiltä liikenteenharjoittajilta oli vuokrattu linja-autoja, joilla liikennöitiin eri linjoilla arkipäivisin tungosaikoina yhteensä 1 005 770 km.

Vuoden aikana koulutettiin 72 autonkuljettajaa ja 81 rahastajaa. Kuljettajarahastukseen koulutettiin 37 autonkuljettajaa.

»Korkeasaari—Högholmen» moottorilautta suoritti 2 572 edestakaista vuoroa aikana 1.—5. 5. ja 11. 5.—13. 10. Korkeasaareen sekä kuljetti kaikkiaan 329 855 matkustajaa, joista 100 429 lastenlipuilla ja 2 588 koululais- ja retkeilylipuilla. Lisäksi suoritti lautta 359 edestakaista vuoroa Suomenlinnaan 6.—10. 5. ja 14.—24. 10. välisinä aikoina.

Liikenteenohjauskeskuksesta suoritettiin partioautojen avulla liikennevalvontaa, poistettiin liikennehäiriöitä autolinjoilla 200 tapauksessa ja raitiolinjoilla 554 tapauksessa, suoritettiin autoissa 830 pikkukorjausta, hoidettiin 77 potilaskuljetusta sekä toimitettiin lukuisasti erilaisia vikailmoituksia ja kuljetuksia.

Raitioliikenneosasto. Toimintavuoden aikana ei suoritettu linjamuutoksia.

Vuoden alussa oli arkipäivisin tungosaikoina liikenteessä 126 moottorivaunua (mv) ja 78 perävaunua (pv). Kesällä oli liikenteessä 102 mv ja 35 pv. 4-akselisia vau-
nuja oli liikenteessä 83 mv ja 25 pv.

Lääninhallitus vahvisti Helsingin kaupungin raitiovaunusäännön 20. 5. ja kau-
punginhallituksen päätöksen mukaan se astui kokonaisuudessaan voimaan 1. 11.

Raitiovaunusäännön määräysten johdosta annettiin tarpeellista lisäopetusta 100
kuljettajalle.

Vuoden aikana koulutettiin 23 raitiovaununkuljettajaa ja 10 rahastajaa. Lisäksi
järjestettiin lyhyt kuljettajakurssi 6 henkilölle.

Liikennesuunnitteluosaston tehtävänä oli liikennetarpeen tutkiminen, liikenteen
suunnittelu sekä valvonta.

Kertomusvuoden kuluessa laadittiin runkoaikataulut talvi- ja kesäliikennettä
varten ja mukautettiin ne vuorokauden ja vuoden eri aikojen matkustustarvetta
vastaavaksi. Kesä- ja talviliikennekausien alussa suoritettiin pysäkeillä kuormitus-

Keskikaupunkiautolinjat

N:o	Linja	Liikennöimis- aika
13	Kauppatori — Etu-Töölö	1.—20.1., 23. 2.—31.12.
13S	Kauppatori — Etu-Töölö (Hietaniemi)	»
14	Eira — Tukholmankatu	»
14A	Viiskulma — Tukholmankatu	1.—20. 1., 23. 2.— 4.10., 16.—31.12.
16	Punavuoret — Kulosaari	1.—21. 1., 23. 2.—31.12.
16A	Munkkisaari — Kulosaari	»
17	Merikatu — Aleksis Kiven katu	»
18	Kruununhaka — Lastenlinna	»
21	Erottaja — Seura-aari	»
19	Eläintarha — Pasila	»
23	Erottaja — Lauttasaari (Isokaari)	»
24	Rautatientori — Lauttasaaren teollisuusalue	»
24A	Rautatientori — Lauttasaaren teollisuusalue	»
72	Kauppatori — Sörnäinen	1. 4.— 1.11.
100	Kuusitie — Invalidisäätiö	1.—20. 1., 23. 2.—31.12.

Esikaupunkiautolinjat

N:o	Linja	Liikennöimis- aika
22	Vanha kirkkopuisto — Etelä-Haaga	1.—20. 1., 23. 2.—31.12.
25	Vanha kirkkopuisto — Malminkartano	»
26	Vanha kirkkopuisto — Konala	»
26N	Erottaja — Konala	»
27	Erottaja — Kaarela	»
27N	Erottaja — Kannelmäki — Kaarela	»
28	Erottaja — Kannelmäki	»
29	Vanha kirkkopuisto — Lassila	»
32	Rautatientori — Länsi-Herttoniemi (Eränkävijäntori)	»
32N	Rautatientori — (Kulosaarentie) — Länsi-Herttoniemi	»
32X	Hakaniementori — Länsi-Herttoniemi (Eränkävijäntori)	18.11.—31.12.
33	Rautatientori — Marjaniemi	1.—20. 1., 23. 2.—31.12.
34	Pajamäki — Länsi-Herttoniemi (Siilitie)	»
34S	Rautatientori — Länsi-Herttoniemi (Siilitie)	»
34V	Rautatientori — Pajamäki	»
35	Rautatientori — Roihuvuori	»
35X	Hakaniementori — Roihuvuori	18.11.—31.12.
36	Rautatientori — Jollas	1.—20. 1., 23. 2.—31.12.
37	Rautatientori — Santahamina	»
38	Rautatientori — Kaitalahti	»
41	Rautatientori — Mellunmäki	»
41A	Rautatientori — Vartioharju	»
41N	Rautatientori — Puotila — Mellunmäki	»
42	Rautatientori — Puotila	»
42X	Hakaniementori — Puotila	18.11.—31.12.
43	Rautatientori — Myllypuro	1.—20.1., 23. 2.—31.12.
44	Rautatientori — Puotinharju	2. 9.—31.12.
50	Marian sairaala — Koskela	1.—20. 1.
51	Rautatientori — Oulunkylä (Veräjämäki)	23. 2.—31.12., »

34. Liikennelaitos

N:o	Linja	Liikennöimis-aika
51X	Hakaniementori — Oulunkylä — (Veräjämäki)	18. 11. — 31. 12.
52	Rautatiantori — Maunula	1. — 20. 1., 23. 2. — 31. 12.
53	Rautatiantori — Itä-Pakila	»
54	Rautatiantori — Länsi-Pakila	»
54A	Rautatiantori — Suursuo	»
54N	Rautatiantori — (Maunula) — Länsi-Pakila	»
54X	Hakaniementori — Länsi-Pakila	18. 11. — 31. 12.
55	Erottaja — (Maunula) — Länsi-Pakila	1. — 20. 1., 23. 2. — 31. 12.
55A	Erottaja — Suursuo	»
56	Rautatiantori — Kustaankartano	»
62	Rautatiantori — Pihlajämäki	»
63	Rautatiantori — Malmin lentokenttä	»
71	Sörnäinen — Pajämäki	»
73	Herttoniemi — (Eränkävijäntori — Roihuvuori) — Reposalmen uimaranta	24. 6. — 20. 8.

Raitiolinjat

N:o	Linja	Liikennöimis-aika
1	Kauppatori — Käpylä	1. — 20. 1., 23. 2. — 31. 12.
1A	Eira — Käpylä	»
3B	Eira — (Erottaja) — Kallio — (Töölö — Kauppatori) — Eira	»
3T	Eira — (Kauppatori — Töölö) — Kallio (Erottaja) — Eira	»
4	Kirurgi — Munkkiniemi	»
4A	Erottaja — Munkkiniemi	»
4S	Kauppatori — Munkkiniemi	»
4V	Vallila — Munkkiniemi	»
5	Katajanokka — Töölöntori	»
6	Hietalahti — Arabia	»
7A	Etu-Töölö — (Messuhalli) — Sörnäinen	»
7B	Etu-Töölö — (Rautatiantori) — Sörnäinen	»
8	Salmisaari — Vallila	»
9	Kauppatori — Vallila	»
10	Linjat — Ruskeasuo	»
10A	Arabia — Ruskeasuo	»
10S	Kauppatori — Ruskeasuo	»

tarkkailut kaikilla esikaupunkilinjoilla. Lisäksi suoritettiin kaikilla linjoilla päivittäin kuormitustarkkailua, jonka tuloksena laadittiin ns. »Täynnä»-tilastot.

Pääasiassa uuden vuoronumerojärjestelmän käyttöönoton vuoksi suurin osa aikatauluista uusittiin 4. 3. Konalan suunnan aikataulut uusittiin 7. 4. reitinmuutosten vuoksi.

Laadittiin suunnitelmat julkisen liikenteen hoitamiseksi liikennelaitoksen, yksityisten liikennöitsijäin ja Valtionrautateiden kesken.

Kaikilla linjoilla suoritettiin kaksi leimapihtilaskentaa ja muokattiin laskentatulokset aikataulunlaadintaan soveltuviksi perustiedoiksi.

Osasto suoritti tutkimuksia yhteistariffiin liittyvistä asioista. Myös muita julkista liikennettä koskevia liikennesuunnitelmia laadittiin ja suoritettiin runsaasti liikenteen valvonta- ja tarkkailutehtäviä.

IV. Teknillisen johtajan alaiset osastot

Huomattavalla sijalla teknillisten osastojen työskentelyssä vuoden aikana olivat laitoksen lähiajan kehitykseen liittyvät tehtävät. Näistä mainittakoon mm.: itäisen suunnan linja-autovarikon suunnittelu Puotilaan, lähivuosina tarvittavien uusien varikkoalueiden tutkiminen, perussuunnittelut uutta pääkonttoria varten, Vallilan alueen väestönsuojan sekä Laajasalon öljyvarastoalueen suunnittelu, tutkimukset linja-autokaluston ja raitiovaunukaluston kehittämiseksi, huolto- ja korjaustoiminnan kehittäminen, tutkimukset työn tuottavuuden kohottamiseksi, teknillisen koulutustoiminnan sekä tapaturmien torjunnan kehittäminen.

<i>Liikkuva kalusto:</i>	1961	1962	1963
Linja-autot			
Vuoden aikana hankittu	83	67	73
» » romutettu	19	24	50
Lukumäärä vuoden lopussa	444	487	511
Turistivaunuja	2	2	1
Johdinautot			
Lukumäärä vuoden lopussa	26	26	26
Raitiovaunut			
Moottorivaunuja, 4-akselisia	111	111	111
» 2-akselisia	91	91	84
Perävaunuja, 4-akselisia	30	30	30
» 2-akselisia	100	100	91
Alukset			
Moottorilautta »Korkeasaari — Högholmen»	1	1	1

Uuden kaluston hankinnoissa, jotka kohdistuivat vain linja-autoihin, pyrittiin ensisijaisesti kiinnittämään huomiota tarkoituksenmukaiseen rakenteeseen, rakenteen keventämiseen, parempaan ja kestävämpään jousitukseen sekä standardisointinäkökohtiin.

Autokorjaamo-osaston toimintaa laajennettiin entisestään. Tosin se ilmeni vain autokaluston lisääntymisenä, sillä ajokilometrit vähenivät vuoden alkupuolella satuneen liikennelakon johdosta. Liikenneseisuus ei kuitenkaan ennättänyt vaikuttaa osaston toimintaan vähentävästi, sillä sen aikana voitiin suorittaa entistä laajemmalla määrällä ennakolta ehkäiseviä autojen huolto- ja korjaustoimenpiteitä paremman liikennekelpoisuuden saavuttamiseksi.

Huolimatta tehtävien ja kaluston lisääntymisestä ei henkilökuntaa kertomusvuonna tarvinnut sanottavasti lisätä. Urakatöihin siirtymistä varten suoritettiin

työtapa-, menetelmä- ja aikatutkimuksia ja näiden perusteella kokeiltiin uusia työnjärjestelytapoja.

Hukkakilometrien vähentämiseksi laajennettiin Koskelan autohuollon tehtäväkenttää pyrkimyksenä muodostaa ns. itsenäisiä huoltovarikoida. Tällä pyrittiin siihen, että kukin varikko pystyisi suorittamaan oman kalustonsa mahdollisimman pitkälle menevät sekä ohjelmanmukaiset huoltotoimenpiteet että satunnaiset korjaukset ottaen samalla huomioon päivittäisen liikennetarpeen. Eräille automerkeille ominaisen ja vaikeasti korjattavan jarrujen kitinän poistamiseksi aloitettiin laaja kokeilu- ja tutkimustyö.

Tutkimus- ja kokeilutoiminnan avulla sekä menetelmiä parantamalla on myös pyritty yhä taloudellisempiin saavutuksiin.

Ennakolta ehkäisevää huolto- ja korjaustoimintaa pyrittiin suorittamaan niin, että autot voitaisiin pysyttää mahdollisimman paljon liikenteen palveluksessa.

Kertomusvuonna laajennettiin Ruhan linja-autojen ulkonasäilytysaluetta huomattavasti ja 30 autopaikkaa varustettiin sähkölämmityslaitteilla. Ruhaan perustettiin keskitetty henkilökuljetusten tilauskeskus.

Seuraavassa muutamia lukuja autokorjaamo-osaston korjaustoiminnasta:

	1961	1962	1963
Alustakorjauksia	4 568	2 840	1 729
Korikorjauksia	547	549	532
Maalauksia	250	249	321
Moottoreiden täyskorjauksia	76	106	120
Huoltokorjauksia	20 335	20 379	19 854
Kolhiokorjauksia	1 380	1 439	1 203

Määräaikaishuoltoja:

kuukausi			
II—III (2 500—7 500 km)	—	—	8 615
IV—V (15 000—30 000 km)	—	—	82
VI—VIII (60 000—240 000 km)	—	—	146

Sosiaalitoiminnan alalta mainittakoon henkilökunnan yksityisautojen paikoitus-tilan laajentaminen sekä lentopallokentän rakentaminen.

Raitiovaunun korjaamo-osasto. Huolto- ja korjaustoimintaa kehitettiin ja tehostettiin edelleen, joten osaston henkilömäärää voitiin jonkin verran vähentää.

Kertomusvuoden aikana jatkettiin entisiä sekä tehtiin uusia rakenne-, parannus- ja muutostöitä vaunuihin. Näiden parannustöiden ansiosta voitiin täyskorjausten välillä ajettu kilometrimäärä edelleen saada nousemaan. Kaikki muutostyöt pyrittiin keskittämään täyskorjausten yhteyteen. Työn kulkuun ja johtoon liittyviä tehtäviä kehitettiin. Töölön korjaamolla mm. jaettiin työt kokonaan uudelleen työnjohtajien kesken siten, että kullekin työnjohtajalle kuuluivat korjaamon kaikki saman ammattialan työt. Kolareiden arviointi keskitettiin koko laitoksessa yhden henkilön tehtäväksi.

Varsinaisten töiden lisäksi korjattiin mm. linja-autojen koreja, valmistettiin varasto- ym. kalustoa ja varaosia sekä suoritettiin kiinteistöjen sähkö-, putkiasennus- ja maalaustöitä.

Numerotietoja raitiovaunujen ja johdinautojen korjaus- ja huoltotoiminnasta:

	1961	1962	1963
Moottorivaunujen täyskorjauksia	55	42	42
Perävaunujen täyskorjauksia	2	6	11
Moottorivaunujen suuria osakorjauksia	169	153	165
Perävaunujen suuria osakorjauksia	11	28	37
Ratamoottorien täyskorjauksia	95	80	219
Osittaisia ratamoottorien korjauksia	266	241	141
Kolhiokorjauksia	537	544	520
Ulkopuolisia maalauksia	12	35	17
Pieniä huoltokorjauksia	8 607	9 766	9 362
Linjalla suoritettuja korjauksia	3 775	4 595	4 055
Johdinautokorjauksia	681	637	536
Johdinautokorjauksia linjalla	509	557	466

Rataosaston toiminta oli kertomusvuoden aikana suunnilleen edelliseen vuoteen verrattavissa. Tehostamalla työkoneiden käyttöä pyrittiin parantamaan toimintavalmiutta sekä saavuttamaan kustannussäästöjä. Henkilökunnan työturvallisuutta pyrittiin samoin lisäämään.

Suurehkoja rata- ja ilmajohtotöitä oli kertomusvuonna Hakaniementorilla sekä Helsinginkadun-Kaarlenkadun risteyksessä.

Rataosaston toiminta kertomusvuoden aikana numerotietojen valossa ilmenee seuraavasta:

	1961	1962	1963
R a d a t			
Linjaraitteiden pituus	79 886 m	78 976 m	79 056 m
Ratapiha- ja halliraitteiden pituus	14 948 »	14 344 »	14 310 »
Uutta raidetta rakennettu tai vanhaa uusittu	548 »	1 612 »	940 »

Raitioteiden ja johdinautojen sähkölaitteet

Ajoverkoston kokonaispituus	106 614 m	107 920 m	105 966 m
Raitioteiden ajoverkosto	94 834 »	97 320 »	95 866 »
Johdinautojen ajoverkosto	11 780 »	10 600 »	10 070 »
Vaihteiden lämmityslaitteita asennettu	4 kpl	7 kpl	8 kpl

Teknillisen suunnitteluosaston päähuomio suuntautui edelleen autokorjaamo-osastolle. Autokalustoa pyrittiin yhtenäistämään sekä samalla tutkimaan sen kehittämismahdollisuuksia. Erityisesti tutkittiin suuremman kuljetuskapasiteetin omaavien yksiköiden soveltuvuutta.

Autokorjaamo-osaston toimintaa avustettiin kehittämällä vaihto-osapalvelua ja standardisoimalla käytettäviä tarvikkeita.

Yhteistoiminnassa muiden teknillisten osastojen ja hankintaosaston kanssa pyrittiin kehittämään hankinta- ja varastotoimintaan liittyvää yhteistyötä. Standardisointityö pantiin myös alulle.

Teknillistä koulutustoimintaa harjoitettiin järjestämällä kurssuja sekä teknilliselle henkilökunnalle että liikennehenkilökunnalle. Teknillinen henkilökunta on osallistunut myös kaupunginhallituksen koulutustoimikunnan järjestämiin kursseihin.

Rakennussuunnittelutoimisto. Liikennelaitoksen toiminnan jatkuvasti laajentumassa tuli tarpeelliseksi muodostaa erillinen rakennussuunnittelutoimisto asioiden käytännöllistä hoitamista varten. Tämän toimiston hoidettavana olivat uusien alueiden varaamiseen sekä rakennusten ja laitteiden suunnitteluun liittyvät tehtävät, samoin laitoksen hallinnassa jo olevien alueiden ja rakennusten muutossuunnitelmat.

Palosuojelu. Vuoden aikana suoritettiin palolain edellyttämiä rakennusteknillisiä parannuksia. Palokaluston täydentämistä ja uudenaikaistamista jatkettiin.

Laitoksen toimesta harjoitettiin palosuojeluun liittyvää opetustoimintaa ja pidettiin luentoja sekä työnjohdolle että liikennehenkilökunnalle.

Työturvallisuuteen kiinnitettiin erityistä huomiota. Vuoden aikana suoritettiin työpaikoilla tarkastuskierros, jonka perusteella korjattiin havaitut epäkohdat. Työtapaturmien todettiin selvästi vähentyneen. Koko laitosta koskevaa työturvallisuuskilpailua ryhdyttiin suunnittelemaan.

Aloitetoiminta oli melko vilkasta, jota osoittaa se, että kaupungin aloitetoimikunnan palkitsemien aloitteiden perusteella liikennelaitos oli toisella sijalla.
